

ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА США

УДК 94:327.54(73+4)”1940/1950”

Вячеслав Масний,
аспірант,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
історичний факультет

ЧИННИК ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ У ВІЙСЬКОВІЙ СПІВПРАЦІ США З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СОЮЗНИКАМИ (СЕРЕДИНА 1940-Х- КІНЕЦЬ 1950-Х РР.)

***Анотація.** У статті розглядається роль та місце чинника ядерної зброї у доктринальних, стратегічних та технологічно-прикладних аспектах військової співпраці між Сполученими Штатами Америки та їх європейськими союзниками в період із середини 1940-х до кінця 1950-х рр. Особлива увага приділена трактуванню стримуючого чинника ядерної зброї у доктринах, стратегічних документах і військових планах НАТО кінця 1940-х. Описано розвиток даних доктрин у зв'язку з успіхами радянської ядерної програми на початку 1950-х та порушенням американської монополії на володіння ядерними озброєннями. Висвітлено, проаналізовано процеси доктринального обґрунтування стримуючого чинника ядерної зброї як основи стратегічних планів США та їхніх союзників щодо вірогідного збройного конфлікту з Радянським Союзом і початку розробки принципу «ядерного поділу» – способу взаємного контролю та використання стратегічних озброєнь країнами-членами блоку НАТО. Охарактеризовано вплив технологічного розвитку як ключового чинника нарощення військових ресурсів США та європейських союзників і описано роль технологічних досягнень СРСР у сфері ракетних озброєнь у початку трансформації західних стратегічних доктрин на початку 1960-х рр.*

***Ключові слова:** США, Європа, ядерна зброя, військовий, співпраця.*

На момент закінчення Другої світової війни Сполучені Штати Америки володіли безпрецедентними у світовій історії військовими ресурсами та зовнішньополітичними можливостями, в значній мірі обґрунтованими фактом монопольного володіння щойно розробленою технологією ядерної зброї, що стало основою американських безпекових гарантій для союзних держав, особливо європейських. У силу економічних проблем, пов'язаних з наслідками війни, європейські держави, за винятком Великої Британії, фактично не мали власних оборонних потенціалів для захисту від загрози військового конфлікту з СРСР, що ставала провідною проблемою міжнародних відносин у зв'язку з початком в другій половині 1940-х рр. Холодної війни. Таким чином, розкриття ролі ядерної зброї як основи безпекових доктрин 1940-х–1950-х є ключовим для комплексного висвітлення історії міжнародних відносин в окреслюваний період в цілому та розуміння суті подій та процесів Холодної війни.

Чинник ядерної зброї з моменту виникнення постійно перебував у фокусі стратегічних аналізів, розробки практичних військових доктрин і спеціальної військової аналітики, але його роль у становленні багатосторонньої американсько-європейської військової співпраці початкового періоду Холодної війни не

піддавалась історичному аналізу, тому саме це і є основним завданням даного дослідження. Крім того, дослідження та розуміння суті американсько-європейського військового співробітництва та таких його ключових стратегічних чинників, як ядерна зброя та засоби її доставки має значну актуальність для сучасної української військової та зовнішньополітичної стратегії, що перебуває в процесі переорієнтації з доктрин безблокового статусу до масштабного військового-стратегічного та військово-технологічного партнерства з США, європейськими державами та блоком НАТО.

Основу джерельної бази даного дослідження становлять аналітичні виклади американського стратегічного аналітичного центру RAND Corporation [7; 10], що висвітлюють особливості трактування ролі ядерних технологій, стратегічні документи блоку НАТО [4; 5; 9; 11] та загальні західні дослідження історії Холодної війни, що дозволяють трактувати конкретну інформацію в широкому історичному змісті. Зокрема, проаналізовано книгу Д.Міллера «Cold War. The Military History» [1], «The Cambridge history of Cold War» [2] та «The Cambridge history of American foreign relations» [6].

Сполучені Штати Америки після винаходу та першого застосування ядерної зброї в 1945 році мали фактичну монополію у володінні ядерним арсеналом до початку 1950-х рр. Однак роль ядерної зброї як у військовій, так і у політичній сферах не була до кінця визначеною протягом відносно тривалого періоду після перших застосувань. Так, вперше ядерна зброя потрапила в фокус оборонного планування та стратегії розвитку збройних сил США аж в 1948 році, як наслідок Берлінської кризи та очевидної загрози військового зіткнення з СРСР. Втім, керівництво Сполучених Штатів розуміло, що технологічна монополія на виробництво та застосування ядерної зброї не може зберігатися протягом тривалого часу. Оптимістично налаштовані британські та американські експерти прогнозували створення першої радянської атомної бомби в кінці 1950-х років, песимістичні – що ліквідація технологічного відставання займе у СРСР всього 3-4 роки, що виявилось набагато ближчим до дійсності. США також прогнозували, що розробка комплексу технологій, здатних поставити під загрозу саме американську територію (тобто власне ядерна зброя і засоби її доставки) займе в СРСР не менше двох десятиліть [1, С. 83].

Ситуація відтермінованості загрози з боку СРСР, однак, не поширювалась на європейські держави, які через наявність спільних кордонів з Радянським Союзом та його сателітами у випадку масштабного конфлікту могли зазнати безпосереднього радянського вторгнення. До того ж, випереджаючи експертні прогнози, у серпні 1949 року Радянський Союз здійснив свої перші ядерні випробування. Тепер, навіть з наявними у СРСР засобами доставки (бомбардувальною авіацією), території західноєвропейських держав-союзників США перебували під ризиком ядерних бомбардувань, що ставило їх в залежність від стримуючого чинника американського ядерного арсеналу.

Втім, в силу відсутності у Радянського Союзу можливості наростити ядерний арсенал до загрозливих показників у найближчий час, на початку 50-х рр. США зберігали перевагу. Крім того, ще в липні 1948 року відповідно до згоди британського уряду американці оснастили бомбардувальники на своїх базах на Британських островах атомними бомбами, а в липні 1949 року прийняли рішення збільшити кількість власних ядерних зарядів з 50 до 330 до 1950 року. Також ,

після успішних радянських випробувань, Сполучені Штати форсували власні програми розробки тактичного ядерного озброєння, аби мати змогу забезпечувати східні рубежі НАТО [2, С. 413].

В адміністрації президента Г.Трумена наприкінці 1940х рр. активно наголошували на загрозі, що радянські провокації, хибне трактування намірів та можливостей країн Заходу можуть привести до військового конфлікту з надзвичайно вірогідним його розростанням у Третю світову війну. Тому тісна військова співпраця між європейськими державами та США стала об'єктивною необхідністю, що знайшло вираження у «доктрині стримування» та в стратегіях НАТО початкового періоду Холодної війни. У 1949 році, коли Організація Північно-Атлантичного Договору була створена, первинна мета полягала в розробці та імплементації загальної стратегічної концепції, яка могла б бути основою для планування оборони нового альянсу. Радянський Союз ще з моменту початку свого існування неодноразово трактувався як найбільша геополітична загроза у європейській політичній думці, а величезний ресурсний та військовий потенціал СРСР після закінчення Другої світової війни не міг бути врівноважений силами європейських держав. Таким чином, західноєвропейським державам залишалось лише покладатись на гарантії безпеки від США, що забезпечувались ядерною монополією. В свою чергу, Сполучені Штати включили європейські армії та території в систему «стримування» [3, С. 11].

В одному з перших стратегічних документів НАТО – «Стратегічній концепції оборони Північно-Атлантичного регіону від 1 грудня 1949» («The Strategic Concept For The Defense Of The North-Atlantic Area, December 1, 1949») зазначалось, що основним завданням членів альянсу є забезпечити можливість здійснювати стратегічні бомбардування, включаючи швидку доставку атомних зарядів до цілей на території супротивника [4].

У 1952 році в «Стратегічній концепції оборони Північно-Атлантичного регіону від 3 грудня 1952» («The Strategic Concept For The Defense Of The North-Atlantic Area, December 3, 1952») було уточнено, що члени НАТО мають забезпечити можливість здійснювати стратегічні бомбардування оперативно та всіма можливими засобами із застосуванням всіх видів зброї, без винятку [5].

Таким чином, на самому початку американсько-європейського військового партнерства ядерній зброї відводилась ключова роль у гарантуванні зовнішньої безпеки та реалізації військових стратегій. Концентрація безпекових доктрин на одному виді стратегічного озброєння не потребувала масштабних та жорстких структур підпорядкування та координування, тож головна концепція НАТО реалізовувалась шляхом нерегулярних зустрічей окремих мілітарних структур країн-учасниць, а поточна робота проводилась зусиллями 5 регіональних груп планування, з яких 3 розміщувались у Європі: Північноєвропейська, Західноєвропейська та Південноєвропейська [3, С.12].

Втім, під час війни в Кореї 1951-1953 рр. бойові дії сягнули величезних масштабів, наявність у США ядерної зброї не допомогла відвернути конфлікт чи стримати агресію комуністичних сил, що розкрило низку проблем фокусування безпекових доктрин виключно на стратегічній зброї масового ураження. Це виразилось у висловленім першим генеральним секретарем НАТО Лордом Ісмеєм питанні про можливість Альянсу до захисту від агресії «за корейським сценарієм» [6, С. 182].

Тож, початок 50-х рр. став періодом переосмислення безпекових стратегій та перспектив військового партнерства Заходу. Оборонні бюджети європейських держав, чітко зумовлені економічним та фінансовим станом, фактично вже не могли зростати в достатніх для суперництва з СРСР обсягах. США, хоч і мали величезний економічний потенціал, теж наближались до порогових меж військових витрат. Крім того, СРСР не тільки зберігав кількісну (а в багатьох галузях і якісну) перевагу над конвенційними збройними засобами Альянсу ще з часів завершення Другої світової війни, але й нарощував її внаслідок різних стратегій розвитку збройних Сил. Радянський Союз нарощував активно нарощував обсяги та якість традиційних видів озброєнь та утримував неможливо високий для демократичних держав рівень милітаризації економіки. Західні держави, виходячи з потреби максимально ефективно використовувати людські, фінансові та матеріальні ресурси, фокусували розвиток збройних сил на отриманні технологічної переваги у новітніх озброєннях, в першу чергу в ядерній зброї та засобах її доставки [7, С. 25].

У 1954 році держсекретар США Джон Фостер Даллес у промові на засіданні Ради з питань зовнішньої політики висловив думку, що найважливішим рішенням є орієнтування захисту країни на великий стримуючий потенціал, який може бути розгорнутий в будь-якому місці та в будь-який час. Основним принципом стратегічної переорієнтації повинна була стати, на думку Д. Даллеса, можливість вільного вибору реакції на агресію без будь-яких обмежень [8].

У 1952 році Метью Б. Ріджуей замінив Дуайта Д. Ейзенхауера в якості верховного головнокомандувача об'єднаних збройних сил НАТО в Європі. Він провів дослідження про вплив можливого застосування ядерної зброї НАТО на військову силу Альянсу. М. Ріджуей виявив, що НАТО зможе мати перевагу у ядерній війні тільки у випадку комбінування ударів з ефективним застосування сухопутних військ (тому їх розвиток є обов'язковим). На його думку, для досягнення цих цілей Вище Командування Альянсу в Європі (SACEUR) мало отримати повноваження приймати рішення про використання ядерної зброї незалежно від рішень президента США. Висновки верховного головнокомандувача об'єднаних збройних сил НАТО в Європі сприяли поширенню ідеї передачі права розпоряджатися ядерною зброєю з виключно стратегічного в масштабах Альянсу на стратегічно-тактичний рівень. Це знайшло своє вираження у підтримці Сполученими Штатами становлення Великої Британії як ядерної держави у 1952 році та активній розробці концепції тактичної ядерної зброї та її розміщення в Європі.[1, С. 125]

У 1954 році у доповіді для Північноатлантичної Ради (НАС) Військовий комітет НАТО чітко окреслив військові плани щодо застосування ядерної зброї у майбутньому конфлікті. Втім, під час цієї доповіді представники урядів країн-членів Альянсу висловили глибоке занепокоєння від екологічних, економічних та психологічних наслідків застосування ядерної зброї в Європі та наполягли на загальному рішенні Ради про те, що одностороннє застосування ядерної зброї суперечить базовим принципам Альянсу і тому може бути санкціонованим тільки у випадку прямої агресії СРСР. Представники Військового комітету зазначали, що СРСР може не використовувати ядерну зброю проти європейських держав з розрахунку на невикористання Альянсом власних ядерних арсеналів, але наразі відповісти на радянську військову агресію НАТО може лише застосуванням

ядерної зброї на стратегічному чи тактичному рівні [9]. Показовим аргументом у дискусії була динаміка нарощення ядерного арсеналу США: якщо наприкінці 1940-х років Сполучені Штати володіли всього близько 200 бойовими ядерними зарядами, то на кінець 1950-х їх число становило вже понад 10000, в той час як СРСР володів лише близько 1000 ядерних бомб. Велика Британія на кінець 50-х мала арсенал чисельністю близько 50 одиниць. Таким чином, технологічний чинник та стратегічний баланс конвенційних та не конвенційних озброєнь між НАТО та СРСР активно підштовхували західні держави до прийняття доктрини «масованої відплати» [10].

У травні 1957 р. був прийнятий документ МС 14/2 «Загальна стратегічна концепція оборони Організації Північноатлантичного договору» («Overall Strategic Concept for the Defence of the North Atlantic Treaty Organization Area»). Ряд міжнародних консультацій всередині альянсу зумовили значний вплив європейських держав на фінальні формулювання. Загальновійськова ефективність та економічність були визначені як провідні принципи Альянсу, а ядерна зброя визначалась як ключовий чинник докорінної зміни тогочасного характеру війни, формуючи таким чином потребу у якісно нових військових концепціях та стратегіях. Ключовими завданнями НАТО визначались захист населення та території країн-членів, а загальна стратегія у випадку початку глобальної війни поділялась на 2 фази:

1. Початкову (перші 30 днів) – період інтенсивного обміну ядерними ударами
2. Фазу реорганізації, остаточної мобілізації та подальшого застосування наземних військ та конвенційних видів озброєння [11].

Як бачимо, стратегічна доктрина передбачала повномасштабне застосування власне збройних сил Альянсу лише після того, як буде повністю реалізована ядерна перевага, складовими якої були кількісне домінування над радянським ядерним арсеналом та пріоритет у можливості доставки боезарядів до цілей, що витікало з географії розміщення баз стратегічної бомбардувальної авіації США. Фактично, європейські держави - союзники США мали вступити у війну з СРСР вже після того, як його військові можливості зазнають невідновлюваних втрат.

Втім, попри концентрацію саме на глобальному конфлікті, стратегія передбачала також певні елементи варіативності у реагуванні, адже серед обов'язків членів Альянсу зазначалась необхідність негайно реагувати на проникнення, вторгнення чи ворожі дії на локальному рівні без запиту на використання ядерної зброї [11].

Таким чином, внаслідок прийняття стратегії, концентрованої саме на використанні ядерної зброї, європейські держави-союзники США опинились у прямій залежності від останніх як одноосібних розпорядників ядерного арсеналу Альянсу. На момент другої половини 1950-х рр. кількість ядерних боезарядів третьої тогочасної ядерної держави – Великої Британії – становила не більше 40 одиниць, що в стратегічному масштабі не могло становити значної загрози для СРСР. Європейські держави, проте, не бажали повністю передавати свій оборонний суверенітет Сполученим Штатам, і наполягали на активній участі у прийнятті рішень в сфері власної безпеки, що передбачало ту чи іншу форму контролю над ядерною зброєю. Саме у відповідь на подібні вимоги європейських партнерів у Сполучених Штатах розпочалась розробка доктрини «ядерного поділу» (nuclear sharing), що діє і до сьогодні [6, С. 202].

Першочергово адміністрацією президента США Д.Ейзенхауера передбачалось два варіанти врегулювання проблематики спільного контролю над ядерною зброєю. Відповідно до першого, у мирний час Сполучені Штати контролюють та командують усіма ядерними силами, але у випадку війни контроль переходить до командування НАТО, відповідно до попередньо прийнятих планів і доктрин, і таким чином кожна країна-член НАТО матиме свою частку контролю над ядерним арсеналом. Другий варіант передбачав активне використання технологічної інновації: розміщення американських балістичних ракет середньої дальності у Європі і спільний двосторонній контроль над ними США та кожної країни, де буде розміщена тактична ядерна зброя, зі збереженням одностороннього американського управління над стратегічними ядерними силами [7, С. 27].

Не лише західні доктрини змінювались під впливом технологічного розвитку. На кінець 1950-х рр. СРСР досяг значних успіхів у розвитку ракетних технологій, що було переконливо засвідчено успіхами радянської космічної програми, зокрема, запуском першого штучного супутника Землі у жовтні 1957 р. Крім того, дані розвідки підтверджували наявність у Радянського Союзу ракет середньої дальності, розміщених у європейській частині власних територій і націлених на європейські держави. Досягнення технологічного паритету у сфері стратегічних озброєнь між США та СРСР ставило під сумнів відповідність новим реаліям доктрини «масованої відплати», одним з ключових елементів якої була технологічна перевага Заходу. Такий стан речей просто змушував Сполучені Штати та НАТО, відповідно до власних стратегічних доктрин, форсувати розміщення ракет середньої дальності у Європі, реалізуючи другий з вищезгаданих варіантів «ядерного поділу». Так, перші 5 нових американських підводних човнів класу «Вашингтон», озброєних ракетами середньої дальності з ядерними боєголовками «Поляріс А-1», передбачалось розмістити саме на європейських базах. Ядерні субмарини, фактично невразливі під час перебування на бойовому чергуванні в акваторії світового океану, мали тепер стати ключовим елементом «масованої відплати» [1, С. 302].

Раніше європейські держави – союзники США перебували головним чином під загрозою вторгнення традиційних військових сил соціалістичного блоку, що могла бути врівноважена ядерним домінуванням США. Тепер ворогуючі сторони перебували у стані відносної рівноваги у стратегічних озброєннях. Це означало, що будь-які плани, не базовані на принципі першого удару, а доктрина «масованої відплати» в якості головної ідеї визначала саме удар у відповідь на радянську агресію, а не превентивні дії, не могли забезпечити перемогу у майбутньому конфлікті. Подібні висновки були викладені ще у 1960 році майбутнім нобелівським лауреатом Т.Шеллінгом у книзі «Стратегія конфлікту»[12]. Втім, вірогідність повного знищення військового потенціалу США в разі нанесення Радянським Союзом першого удару все ще залишалась невисокою. Це було зумовлено технологічною недосконалістю перших поколінь міжконтинентальних балістичних ракет та неспроможності їх виготовлення радянським військово-промисловим комплексом у достатній кількості на момент закінчення 1950-х рр. В свою чергу, ризик катастрофічних руйнувань європейських держав внаслідок ударів радянських ядерних ракет середньої дальності з вірогідності перетворювався на факт. Ці чинники значно активізували зусилля європейських держав-союзників США щодо розвитку в збройних сил, в тому числі й пошуку

способів до створення власних арсеналів стратегічних озброєнь, а також щодо нарощування зовнішньополітичної самостійності в межах блоку НАТО [13].

Сполучені Штати не могли не реагувати як на технологічний прогрес СРСР, так і на загрози, що він становив для партнерів США у Європі. Як наслідок, з початку 1960 років розпочався процес розвитку та переосмислення доктрин глобального протистояння з соціалістичним блоком та принципів військової співпраці з європейськими державами. Активно працювати над цими проблемами довелося адміністрації новообраного президента США Джона Кеннеді з 1961 року.

Способи та форми американсько-європейського військового партнерства, розроблені наприкінці 1940-х та діючі на протязі 1950-х, внаслідок в першу чергу технологічного прогресу у сфері ядерних озброєнь та засобів їх доставки, перестали виконувати свою головну функцію – гарантувати безпеку Заходу та теоретично забезпечувати перемогу у вірогідній війні з Радянським Союзом. Тому початок 1960-х став періодом переосмислення, а отже невизначеності у стратегіях як глобального протистояння з СРСР, так і військово-політичного партнерства з західноєвропейськими державами, що знайшло відображення у міжнародних відносинах та глобальних процесах всього подальшого періоду Холодної війни. Втім, процес розвитку ролі ядерної зброї у стратегічних доктринах західних держав середини 1940-х – кінця 1950-х рр. мав своїм наслідком накопичення значного досвіду у трактуванні способів та меж застосування зброї масового ураження у вірогідних конфліктах і взаємозв'язку військових доктрин та реального стану міжнародних відносин, і тому досі не втратив впливу на розвиток військової справи та міжнародних відносин.

Джерела та література

1. Miller, D. The Cold War. A military history /D. Miller. – New York: St Martin's Press, 1998. –774 p.
2. The Cambridge history of Cold War / [ed. Leffler, M.]. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010. –Volume 1: Origins. –2010. – 551 p.
3. Pedlow, G.W. The evolution of NATO strategy / G.W.Pedlow // NATO strategy documents 1949–1969. – Supreme Headquarters Allied Powers Europe, Historical Office, 1997. – p.9 –15 [Electronic Resource] – Mode of Access: www.nato.int/archives/strategy.htm (Last Access: September 10, 2017). – Title from the Screen.
4. The Strategic Concept For The Defense Of The North-Atlantic Area from December 1, 1949 [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a491201a.pdf> (Last Access: September 10, 2017). – Title from the Screen.
5. The Strategic Concept For The Defense Of The North-Atlantic Area from December 3, 1952 [Electronic Resource] – Mode of Access: https://archives.nato.int/uploads/r/null/1/0/104219/MC_0003_5_FINAL_ENG_PDP.pdf (Last Access: September 10, 2017). – Title from the Screen.
6. The Cambridge history of American foreign relations / [Ed. Warren I.Cohen].– Cambridge: Cambridge University Press, 1993. – Vol.4.– 1993.– 254 p.
7. Biztinger R. A. Assessing the conventional balance in Europe, 1945–1975/ R.A. Biztiner. – Santa Monica: RAND Corporation, 1989 [Electronic Resource] – Mode of Access: www.rand.org/content/dam/rand/pubs/notes/2007/N2859.pdf (Last Access: September 10, 2017). – Title from the Screen.
8. Dulles' speech, Council on Foreign Relations 12 January /Air Force Magazine [Electronic Resource] – Mode of Access: www.airforcemag.com/MagazineArchive/Documents/2013/September%202013/0913keeperfull.pdf (Last Access: September 10, 2017). – Title from the Screen.

9. MC 48. A report by the Military Committee on the most effective pattern of NATO military strength for the next few years. November 22, 1954 [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a541122a.pdf> (Last Access: September 10, 2017). – Title from the Screen.
10. Wohlstetter A. The delicate balance of terror/ A. Wohlstetter. – Santa Monica: RAND Corporation, 1958 [Electronic Resource] – Mode of Access: www.rand.org/about/history/wohlstetter/P1472/P1472.html (Last Access: September 10, 2017). – Title from the Screen.
11. MC 14/2. Overall Strategic Concept for the Defence of the North Atlantic Treaty Organization Area. May 25, 1957 [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a570523a.pdf> (Last Access: September 10, 2017). – Title from the Screen.
12. Schelling T. C. The Strategy of Conflict / T.Schelling. – Harvard: Harvard University Press, 1981. – 328 p.
13. Schelling T. C. The reciprocal fear of surprise attack / T.Schelling. – Santa Monica: RAND Corporation, 1958 [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://130.154.3.14/content/dam/rand/pubs/papers/2007/P1342.pdf> (Last Access: September 10, 2017). – Title from the Screen.

References

1. MILLER, D. (1998) *The Cold War. A military history*. New York: St Martin's Press.
2. LEFFLER, M. (ed.) (2010) *The Cambridge history of Cold War*. Volume 1: Origins. Cambridge: Cambridge University Press.
3. PEDLOW, G. W. (1997) *The evolution of NATO strategy. NATO strategy documents 1949–1969. Supreme Headquarters Allied Powers Europe, Historical Office* [Online] – Available from: www.nato.int/archives/strategy.htm [Accessed September 10, 2017]
4. *The Strategic Concept For The Defense Of The North-Atlantic Area from December 1, 1949 (1949)* [Online] – Available from: <http://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a491201a.pdf> [Accessed September 10, 2017]
5. *The Strategic Concept For The Defense Of The North-Atlantic Area from December 3, 1952 (1952)* [Online] – Available from: https://archives.nato.int/uploads/r/null/1/0/104219/MC_0003_5_FINAL_ENG_PDP.pdf [Accessed September 10, 2017]
6. WARREN, I.C. (1993) *The Cambridge history of American foreign relations*. Volume 4. Cambridge: Cambridge University Press.
7. BIZTINGER, R. A., (1989) *Assessing the conventional balance in Europe, 1945–1975*. Santa Monica: RAND Corporation [Online] – Available from: www.rand.org/content/dam/rand/pubs/notes/2007/N2859.pdf [Accessed September 10, 2017]
8. DULLES, J. F. (1954) The evolution of foreign policy. (Dulles' speech, Council on Foreign Relations 12 January, 1954). *Air Force Magazine* [Online] – Available from: www.airforcemag.com/MagazineArchive/Documents/2013/September%202013/0913keeperfull.pdf [Accessed September 10, 2017]
9. MC 48. A report by the Military Committee on the most effective pattern of NATO military strength for the next few years. November 22, 1954 (1954) [Online] – Available from: <http://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a541122a.pdf> [Accessed September 10, 2017]
10. WOHLSTETTER, A. (1958) *The delicate balance of terror*. Santa Monica: RAND Corporation [Online] Available from: www.rand.org/about/history/wohlstetter/P1472/P1472.html [Accessed September 10, 2017]
11. MC 14/2. Overall Strategic Concept for the Defence of the North Atlantic Treaty Organization Area, May 23, 1957 (1957) [Online] Available from: <http://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a570523a.pdf> [Accessed September 10, 2017]
12. SCHELLING, T. C.(1981) *The Strategy of Conflict*. Harvard: Harvard University Press, Reprint edition.
13. SCHELLING, T. C. (1958) *The reciprocal fear of surprise attack*. Santa Monica: RAND Corporation [Online] Available from: <http://130.154.3.14/content/dam/rand/pubs/papers/2007/P1342.pdf> [Accessed September 10, 2017].

Viacheslav Masniy, Postgraduate student, Kyiv National Taras Shevchenko University, History Department

The Nuclear Weapon Factor in US Military Cooperation with European Allies mid-1940s – end of 1950s.

***Abstract.** The article deals with the role and place of a nuclear weapon factor in the doctrinal, strategic and technological aspects of military cooperation between the United States of America and European allies from the mid-1940s – the end of the World War the Second and first use of nuclear weapon by US in 1945 to the end of 1950s, when Soviet Union developed own rocket and nuclear technologies and stated the Space Race. Special attention is paid to the interpretation of the deterrent factor of nuclear weapons in the doctrines and strategic documents of the late 1940s and the development of these doctrines in connection with the successes of the Soviet nuclear program in the early 1950s and the violation of the American nuclear-weapon monopoly. The processes of allocating the use of nuclear weapons as the basis of the strategic plans of the United States and their allies regarding a possible armed conflict with the Soviet Union and the beginning of the development of the principle of «nuclear sharing» as a way of giving access to strategic armaments within the Alliance of NATO are enlightened. The influence of technological development as a key factor in the expansion of US and European allies' military resources has been characterized and the role of USSR technological advances in rocket technologies in the beginning of the transformation of Western strategic doctrines in the early 1960s are described.*

Key words: USA, Europe, nuclear weapon, military, cooperation.

УДК 94(73)

Эльжбета Сава-Чайка,
доктор исторических наук,
Высшая школа
международных отношений
и американистики (Варшава)

ОТНОШЕНИЯ ПОЛЬША – США, ГОД 2017

***Аннотация.** Статья описывает современные американско-польские отношения и их нынешнюю обусловленность в связи с изменениями в польской политике после 2015 года. Внешняя политика Польши 1989-2015 гг. была активной в отношении европейских и американских партнеров. Ее правительства желали достичь европейской и евроатлантической интеграции, поэтому в 1999 году страна вступила в НАТО, а в 2004 году – в Европейский союз.*

В течение следующих лет длились процессы углубления всеохватывающей интеграции и упрочения позиций Польши в этих структурах. Польша, Германия и Франция создали Веймарский Треугольник. Во время встреч политиков этих стран происходили обсуждения европейской политики, прикладывались усилия в поисках решения имеющихся проблем. По инициативе Польши и Швеции также действовало Восточное партнерство, помогающее странам Восточной Европы в институциональном строительстве демократического уклада.

После выборов 2015 года произошли изменения во внешней политике. Проводимая сейчас политика изолирует Польшу в ЕС в контексте конфликта по поводу недемократических мероприятий, которые проводят нынешние руководители группы